

Tiukimmat vastalauseet yleisön puolelta tulivat Sotšin olympiakisoja käsittelevän keskustelun yhteydessä. ”Miksi olette niin negatiivisia?” kysyi pietarilainen osanottaja ja hänen jälkeensä kommentoinut amerikkalainen suurelta osin yhtyi tähän. Yksi keskustelijoista oli amerikkalaisessa yliopistossa työskentelevä tšerkessi, joka huomautti, että tšerkessijärjestöt yrittävät nostaa esiin 1800-luvun Kaukasian sotien aikaista tšerkessien kansanmurhaa kisojen yhteydessä. Hän arveli, että tšerkessejä ei tulla näkemään olympialaisten avajaisissa, vaan heidän paikkansa vievät Kubanin kasakat, eikä suuri osa ulkomaalaisesta yleisöstä huomaa näiden ryhmien välillä mitään eroa. Tosin sotšilaisessa museossa on jo adygien (yksi tšerkessikansoista) historiaa ja kulttuuria esittelevän näyttely, josta Emil Perssonin (Lundin yliopisto) mukaan tosin kiistanalaiset ja ikävät ainekset on jätetty pois. Venäjä on pyrkinyt olympiakisojen yhteydessä toistamaan iskulausetta monikansallisesta valtiosta, tosin kommenttien mukaan varsin pintapuolisella tasolla.

Aivan viimeiseen ohjelma-kohtaan oli jätetty keskustelu siitä, olisiko Neuvostoliiton hajoaminen ollut odotettavissa vai ei. Panelistit muistelivat ASEEESin kongressia vuonna 1991, kuukautta ennen hajoamista, eikä siinä kongressissa asiasta puhuttu mitään. Kyse on itse asiassa siitä, kuka osasi odottaa, ja millä tavalla hajoamisen olisi pitänyt olla tulossa. Kysymys liittyy myös siihen, olisiko reaaliosialistinen järjestelmä ollut reformoitavissa?

William Taubmann Amherst Collegesta arvioi, että Gorbatšov olisi vuosina 1984–1985 ajatellut, että Neuvostoliitto voi romahtaa, jos sitä ei reformoida, mutta usko silti lähes loppuun asti, että järjestelmä on pelastettavissa. Panelistit kiistelivät myös siitä,

oliko Neuvostoliitto käytännössä hajonnut jo vuonna 1990 vai olisiko elokuun 1991 vallankaappausyrityksen jälkeinen aika hidasta hajoamista. Toisena vaihtoehtona oli Gorbatšovin politiikan uudistaminen, kuten Svetlana Savranskaja (National Security Archive) esitti. Tämänkin prosessin sitten Jeltsinin ja kumppaneiden solmima Belavežan sopimus lopetti.

Keskustelua herätti myös se, oliko lännen tiedustelu yhtä onnetonta kuin osa esiintyjistä väitti. Taustalla oli useiden lännen vakoilijoiden paljastuminen 1980-luvulla ja vaikeus värvätä uusia. Toisaalta tätä ei edes tarvittu, sillä Gorbatšoviin kriittisesti suhtautuneet johdon jäsenet

kertoivat lännelle enemmän kuin poliittiset johtajat ovat yleensä valmiita kertomaan. Jeltsin oli Neuvostoliiton hajoamisen keskeinen hahmo, ja lisää tietoa kaivattiin Jeltsinin lähipiirin tavoitteista hajoamisen aikana. Hävinneet, kuten Gorbatšov, ovat jo kirjoittaneet historiaa, mutta voittajien versio on vielä osin pimennossa.

Ensi vuonna ASEEES-konferenssi järjestetään San Antoniossa Teksasissa samaan aikaan marraskuussa ja paperiehdotusten lähettämisaika on jo ennen joulua, mutta paneeleja voi ehdottaa vielä tammikuun puoliväliin asti.

Jukka Pietiläinen

Valkovenäjä on toista maata

Opetusvaihto vei minut Minskiin syys-lokakuun 2013 vaihteessa. Pidin luentoja Valkovenäjän valtionyliopiston journalismin instituutissa. Se, että vastaanotettava taho oli hyväksynyt minut vierailevaksi opettajaksi, perustui yhteisiin tuttavii: kollegani Aleksandr Korotšenski Belgorodin yliopistosta on heillä vakituinen vieras, ja kun valkovenäläiset katsoivat julkaisuluetteloani ja huomasivat siinä yhteisen julkaisun Korotšenkin kanssa, he katsoivat että kelpaan.

Minut oli majoitettu yliopiston asuntolaan nro 1, joka oli keskustassa aika lähellä yliopiston pääkampusta, mutta tosin melko kaukana journalismin instituutista. Majoitus oli ihan hyvää asuntolatasoa. Lämmitys alkoi 1.10. Sää oli aika lailla samanlainen kuin Suomessa tuohon aikaan eli noin +5...+14 astetta. Ihmettelin majoituksen edullisuutta, sillä se maksoi ainoastaan 53 900 valkovenäjän ruplaa (vaihtokurssi oli noin 12 000 ruplaa / euro) kymmeneltä yöstä. Valkovenäjän rupla ei vaihdeta ulkomailla,

mutta lentokentällä vaihtopiste oli auki heti maahan pääsyn jälkeen. Maahan pääsemiseen vaaditaan paikallinen vakuutus, jonka voi ostaa euroilla, dollareilla tai Venäjän ruplilla ennen passintarkastusta (jossa vakuutus myös tarkistetaan). Kymmeneltä päivältä vakuutus maksoi viisi euroa. Rekisteröityminen hoitui yliopiston kansainvälisen osaston kautta.

Yliopistossa on 29 000 opiskelijaa, joista 2 100 ulkomaalaisia, suurimmat ryhmät ovat Kiinasta, Turkmenistanista ja Venäjältä. Ulkomaisia on noin 9 % täysipäiväisistä opiskelijoista. Kansainvälistä yhteistyötä on kohtuullisen paljon. Paikallisia yliopistoihmisiä tuntui häiritsevän maan huono kansainvälinen maine. Toisaalta, kun odotukset ovat matalalla, yllättytty positiivisesti.

Minskiin pääsee suoralla Belavian lennolla kolmesti viikossa ja Riikan kautta päivittäin. Minskin lentokenttä on puitteiltaan melko niukka, ja kullekin lennolle lähdeettäessä mennään tarkastusten

jälkeen omaan osastoon, jossa on kyllä kauppa ja kahvila, mutta ei sen enempää. Lentokentältä kaupunkiin on noin tunnin busimatka, joka maksaa pari euroa.

Valkovenäjä, tai siis ainakin Minsk, yllätti rauhallisuudellaan ja kiireettömyydellään. Virkapukuisia poliiseja ja sotilaita näkyi varsin vähän (paljon vähemmän kuin Venäjällä), tosin kuulin myös hemmin, että keskustassa päivystää myös siviilipukuisia poliiseja. Yliopistoon voi kävellä vapaasti ilman vartijoiden kontrollia. Samoin journalismin tiedekunnan kirjastossa kirjoja voi hakea hyllyistä itse, mitä en ole Venäjällä tavannut. Journalismin tiedekunnan uudessa televisiostudiossa käydessäni minulle kerrottiin, että sen on lahjoittanut Valkovenäjän presidentti. Internet toimi useissa paikoissa, ei kylläkään asuntolassa, mutta yliopiston tiloissa sekä useimmissa kahviloissa ja ravintoloissa. Katukuvassa ei näyttänyt, että suuria tuloeroja olisi ollut, kerjäläisiä näkyi jopa vähemmän kuin Suomessa, mutta ei myöskään mitään kovin rikkaan oloisia.

Kävin tutustumassa myös vuonna 2006 valmistuneeseen Valkovenäjän kansalliskirjastoon. Rakennus on kuutionmuotoinen ja aika huomiota herättävä. Sisäänpääsy oli nopeaa vierailijakortilla, mutta kirjastokortinkin olisi saanut varmaan kohtalaisen helposti. Kirjallisuus on pääasiassa venäjänkielistä ja Venäjältä, mutta myös jonkin verran esimerkiksi puolankielistä. Venäläistä aineistoa on kohtuullisen hyvin, muunmaalaista taas hyvin huonosti.

Presidentti Lukašenkan kuvia oli vähemmän kuin odotin. Julkisilla paikoilla niitä ei näkynyt oikeastaan lainkaan, mutta kun kävin tutustumassa paikalliseen, hallituksen julkaisemaan lehteen (*Respublika*), kuva oli päätoimittajan seinällä, samoin kuva, jossa presidentti kiinnittää kunnia-

merkkiä päätoimittajan rintaan. Päätoimittaja oli myös virallisen journalistiliiton puheenjohtaja. Journalismin tiedekunnan tai yliopiston päärakennuksen aulassa ei ollut presidentin kuvaa, mutta lippu ja kansallismielisiä iskulauseita kylläkin.

Kysyin toimituksessa, onko aiheita, joista ei voisi kirjoittaa, mutta tämä kiellettiin voimakkaasti. Lehdet ovat pääasiassa venäjänkielisiä, mutta useimmissa niistä on myös joitakin valkovenäjänkielisiä juttuja, lähinnä sen mukaan, kummanko kielen juttua kirjoittava toimittaja tuntee läheisemmäksi. Toimituksen piirtäjä näytti joitakin poliittisia kuviaan Gorbatšovin ajalta, mutta nykyajan kuvat olivat epäpoliittisista aiheista.

Ulkomaalaisia näkyi katukuvassa hyvin vähän. Katukuvassa erikoista on se, että lähes kaikki uudemmat katukyltit alkavat olla valkovenäjäksi, vaikka lähes kaikki puhuvatkin venäjää. Samoin metron kuulutukset ovat valkovenäjäksi. Kaksikielisiä kylttejä ei juuri ollut, eli ilmeisesti oletetaan että kaikki osaavat sekä venäjää että valkovenäjää. Osa vanhemmista, ehkä jopa neuvostoaikaisista, kylteistä oli molemmilla kielillä.

Kirjakaupoissa näkyi pääasias-

sa venäjänkielistä kirjallisuutta, ja valkovenäjänkielinen kirjallisuus oli vähemmistönä. Saatavana oli myös kriittistä kirjallisuutta, esimerkiksi Liettuassa sijaitsevassa ”Valkovenäjän pakolaisyliopistossa” julkaistua ja Moskovassa julkaistuja, esimerkiksi Roy Medvedevin Lukašenka-kirjaa. Yksi kirjamarkkinoiden erikoisuus oli useampi erilainen oppikirja otsikolla ”Valkovenäjän poliittisen ideologian perusteet”. Oppiaine ei kuulemma ole pakollinen, mutta joku sitä varmaan opiskelee, kun kirjojakin oli.

Puhuin opiskelijoille lähinnä Suomen lehdistöstä. Pidin yhden luennon venäjäksi ja neljä englanniksi, koska paikalliset toivoivat, että puhuisin heidän opiskelijoilleen englantia. Heistä suuri osa osasi englantia hyvin, kun ottaa huomioon, että pidin luentoja pääasiassa ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijoille, eli siis noin 17–18-vuotiaille. Toimitajaopiskelijoista naisia oli 80–90 %. Lähes kaikki opiskelijaryhmät kysyivät, onko Suomessa valtiollista lehdistöä, ja ihmettelivät kun kerroin, ettei ole. Lehdistön objektiivisuus ja muu riippuvuus tuli esiin lähinnä opettajien kysymyksissä.

Jukka Pietiläinen

VIETSin gradupalkinto

Venäjän- ja Itä-Euroopan tutkimuksen seura VIETS on päättänyt palkita opiskelijan, jonka pro gradu -tutkielman katsotaan käsittelevän ansiokkaalla tavalla Venäjän ja Itä-Euroopan tutkimusta käsitteleviä aiheita.

Gradupalkinnon saajalle luovutetaan kunniakirja ja 300 euron stipendi keväällä 2014 seuran talvisymposiumin yhteydessä Joensuussa. Parhaat ehdokkaat myös kutsutaan lyhyesti esittelemään työtään.

Palkittavaksi voi tulla Venä-

jän ja Itä-Euroopan tutkimuksen alaan kuuluva opinnäyte, joka on hyväksytty missä tahansa Suomen yliopistossa vuoden 2013 aikana. Päätöksen palkinnon saajasta tekee seuran Venäjän ja Itä-Euroopan tutkimuksen nimeämä arviointiraati.

VIETS kutsuu kaikkia alan parissa työskenteleviä laitoksia ja ohjaajia asettamaan ehdokkaita palkinnon saajaksi. Kilpailuun voi osallistua lähettämällä ehdotettua pro gradu ja sen tiivistelmä (sähköisenä) seuran hallitukselle